

ความสัมพันธ์ของไทยและรัสเซีย

บทวิเคราะห์หนังสือเบื้องหลังการเยือนกรุงสยามของมกุฎราชกุมารรัสเซีย: มติการเมืองใหม่สมัยรัชกาลที่ 5

หนังสือได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของไทยและรัสเซีย ซึ่งเป็นบันทึกการเยือนกรุงสยามของมกุฎราชกุมารรัสเซียในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งทำให้เราได้เห็นถึงภาพลักษณ์ของสยามในช่วงเวลานั้น ซึ่งเป็นประเทศที่ถูกจับตามองจากเหล่าชาติตะวันตกเนื่องจากสยามตกอยู่ในสภาวะรัฐกึ่งชนกึ่งกลางการขยายอำนาจของชาติมหาอำนาจตะวันตกอย่างฝรั่งเศสและอังกฤษ ซึ่งรัสเซียเองก็ไม่ได้เข้ามาเพื่อหวังผลประโยชน์ในราชอาณาจักรสยาม เป็นเพียงความต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองประเทศ การที่รัสเซียเข้ามาทำให้สยามมีทางเลือกในการปรับนโยบายต่างประเทศในทิศทางใหม่ๆ มากขึ้น อีกทั้งการที่ขณะนั้นฝรั่งเศสเป็นพันธมิตรกับรัสเซีย ทำให้สยามเชื่อว่าการความสัมพันธ์อันดีกับรัสเซีย รัสเซียจะช่วยต่อรองและเจรจาปัญหาความขัดแย้งระหว่างสยามและฝรั่งเศสได้พอสมควร ซึ่งรัสเซียก็ได้พยายามเจรจาช่วยเหลือเมื่อมีโอกาส แต่ก็ทำอะไรไม่ได้มากนักเนื่องจากรัสเซียในสมัยนั้นมีนโยบายการปรับปรุงประเทศให้ทันสมัยและมีกองทัพที่เข้มแข็ง ก็ได้รับความช่วยเหลือจากฝรั่งเศสพอสมควร ซึ่งการดำเนินนโยบายของสยามนั้นทำได้ดี เมื่อทราบเรื่องรัสเซียก็ไม่ได้แสดงออกจนเกินงาม ซึ่งได้เก็บความรู้สึกไว้ภายในและหันมาสร้างภาพประทับใจกับรัสเซียได้อย่างดี ซึ่งรัสเซียก็ได้วางนโยบายความเป็นกลางในภูมิภาคนี้เช่นกัน ซึ่งรัสเซียมองว่าสยามมีศักยภาพพอสมควรมีการพัฒนาประเทศให้เป็นไปตามตะวันตก จากบันทึกที่รัสเซียมองว่าชาวสยามเป็นคนมีน้ำใจ ไม่เห็นแก่ตัว และเคารพคนทุกเชื้อชาติศาสนา อีกทั้งการที่สยามมีวังหน้า ชาวตะวันตกก็ให้ความสำคัญของวังหน้าเสมือนตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามแนวทางการปกครองของตะวันตก รัสเซียได้เห็นความเจริญทางด้านวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวสยามและให้ข้อคิดไว้ว่าชาวตะวันตกควรจะเลียนแบบชาวตะวันออก ผู้มีความเจริญทางจิตใจมากกว่าการแสวงหาของนอกกายเพียงอย่างเดียว

ในเวลานั้นสยามและฝรั่งเศสมีความขัดแย้งและเกิดเป็นข้อพิพาทกันเรื่องดินแดนมาโดยตลอด ซึ่งการที่สยามเข้ากับรัสเซีย ทำให้ชาวฝรั่งเศสประหลาดใจของประเทศรัสเซียมีบทบาทในระดับหนึ่งต่อการรักษาเอกราชและอธิปไตยของคนไทย ซึ่งเป็นไปตามที่สยามต้องการในการเข้าไปผูกมิตรกับรัสเซียเพื่อให้รัสเซียเข้ามาเป็นประเทศตัวกลางในการที่จะช่วยถ่วงดุลอำนาจระหว่างเจ้าอาณานิคมที่ยึดครองประเทศเพื่อนบ้านที่รายล้อมสยาม ซึ่งความสัมพันธ์อันดีของสยามของรัสเซีย ทำให้อังกฤษที่ต้องการเข้ามามีอิทธิพลในภูมิภาคนี้ไม่พอใจ ทำให้รัสเซียเป็นตัวกลางทางการทูตที่เสนอว่าการที่มีดินแดนสยามคั่นผลประโยชน์ของทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสนั้นเป็นเรื่องที่ตืออยู่แล้ว การที่สยามเชื่อมั่นว่าการสร้างความสัมพันธ์กับรัสเซียนั้นจะไม่เป็นภัยและจะเป็นประโยชน์มากกว่าทั้งต่อฐานะทางการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งทำให้สยามไม่ริรอที่จะดำเนินนโยบายทางการทูตในด้านการต่างประเทศในเชิงรุกโดยการส่งกรมพระยาดำรงราชานุภาพเสด็จกลับไปเยือนรัสเซียในทันที ซึ่งการกระทำเหล่านี้ทำให้ชาติมหาอำนาจตะวันตกต่างๆ จับตามองและเกรงใจสยามมากยิ่งขึ้น มีการวางตัวที่ปรึกษาชาวต่างประเทศในราชสำนักเพื่อให้เข้าใจถึงนิสัยใจคอของชาวตะวันตกแต่

ละชาติอีกด้วย ซึ่งการวางนโยบายต่างประเทศที่ดีดังกล่าวข้างต้น ทำให้สยามได้เข้ามามีบทบาทที่มีหน้ามีตาในเวทีโลกในฐานะประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคนี้พอสมควร

จะเห็นได้ว่าสยามในเวลานั้นมีการเมืองการปกครองที่มั่นคงซึ่งส่งผลต่อการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศที่ดีจนได้รับประโยชน์ที่ดีมากมาย สยามในเวลานั้นมีผู้ปกครองที่มีความสามารถทั้งในการปฏิรูปประเทศ และการบริหารซึ่งทำให้สยามสามารถรอดพ้นจากการเป็นอาณานิคมตะวันตก รู้จักการดำเนินนโยบายเชิงรุกและรับ ซึ่งผิดจากปัจจุบันที่เราเป็นเพียงประเทศที่ดำเนินนโยบายเชิงรับ และเป็นนโยบายที่มีลักษณะเป็นสนลุ่มจนเกินไป ทำให้ไม่มีจุดยืนในการดำเนินนโยบาย ไม่มีอำนาจต่อรองมากนักในโลก ซึ่งเป็นผลมาจากการเมืองการปกครองที่ยังไม่มั่นคงมากนัก และตัวผู้บริหารที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงมิได้ได้มาจากความสามารถหรือความถนัดในด้านนั้นจริงๆ ซึ่งทำให้นโยบายการปรับตัวและบริหารในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งยากแก่การจัดการ ทำให้นโยบายต่างประเทศของไทยค่อนข้างล้มเหลว อีกทั้งการผลัดเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยโดยไม่จำเป็นก็ทำให้ทิศทางการดำเนินนโยบายกลับไปกลับมาทำให้ไม่ได้ผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ดังนั้นเราจึงควรศึกษาการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสยามกับประเทศต่างๆ ในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้นมีทิศทางอย่างไร ให้ปรับตัวให้อยู่รอดจากประเทศตะวันตก ซึ่งสามารถนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับปัจจุบันเพื่อที่จะส่งผลให้เรามีมุมมองที่แตกต่างออกไป และนำมาปรับใช้กับการเมืองไทยในปัจจุบันได้มากพอสมควร อย่างไรก็ตามการสร้างความสัมพันธ์ของรัสเซียและสยามในยุคนี้ก็ได้สร้างคุณประโยชน์มากมายหลายประการทั้งในห้วงเวลานั้น และยังคงผลจนถึงปัจจุบันซึ่งความสัมพันธ์ของระหว่างสองประเทศก็ได้เสื่อมคลายแต่กลับกระจายสู่ความสัมพันธ์อันแนบชิดยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็น ด้านการเมือง เศรษฐกิจ การค้าและการลงทุน ซึ่งนับได้ว่าคนในปัจจุบันนั้นก็ได้รับประโยชน์อันเป็นผลมาจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ด้วยเช่นกัน